ZAMFIR C. ARBURE

AUTONOMIA SAU ANEXAREA

TRANSILVANIA

ȘI

BUCOVINA

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII
19, Strada Regală, 19
1914.

20 Bani.

Dacă port cu ușurință și cu zâmbet a lor ură,
Laudele lor de sigur m'ar jigni peste măsură.

Comandantul suprem al armatelor ruse, Marele Duce și General Adjutant Nicolae Nicolaevici, a adresat o proclamațiune popoarelor din Austro-Ungaria.

In această proclamațiune citim următorul pasagiu de o mare însemnătate istorică:

«Popoarele Austro-Ungariei, exclamă Marele Duce, intrând, în capul armatelor ruse, în ținuturile austro-ungare, în numele Marelui Țar rus, declar vouă că Rusia nu o dată își varsă sângele pentru liberarea popoarelor de sub jugul străin și că dânsa nu caută altceva decât restabilirea libertăței și a dreptăței.

«Vouă, popoarelor austro-ungare, dânsa aduce acum libertatea și realizarea aspirațiunilor voastre naționale.

«Rusia tinde numai către un singur lucru și anume ca fiecare din voi să se poată propășì și să trăiască fericit, păstrând patrimoniul scump al părinților, limba și credința».

Astfel sună proclamațiunea Marelui Duce Nicolae.

Ca unul care aparțin generațiunei ce a luptat întreaga sa viață în contra absolutizmului Țarilor ruși, firește că îmi dau bine seama cât prețuește o proclamațiune țaristă dată în numele *libertății* și *dreptății*.

Marele poet rutean Taras Şefcenco ale cărui opere poetice nemuritoare sunt riguros oprite în Rusia, într'una din poeziile sale astfel zugrăveşte traiul fericit ce 'l duc numeroasele popoare subjugate de Rusia:

De la Moldovanul şi pân la Finlandezul
Popoarele Rusiei în toate limbile tac,
Căci traiul lor e aşa de fericit.

Rusia asupritoarea numeroaselor popoare din care se compune vastul imperiu al ţarilor, Rusia — călăul secular al Poloniei, Rusia sperjură a tratatului de unire cu Finlanda, cu Georgiea, cu Ukraina, Rusia care a călcat cuvântul său de onoare de a garanta integritatea teritoriului României în războiul dela 1877 — această absolutistă Rusie a Ţarilor, uitând întregul său trecut istoric, vine astăzi în Austro-Ungaria pentru a rezolvà acolo, cestiunea spinoasă a naţionalităţilor din care este compus acest imperiu dualist.

Toate acestea cred necesar a amintì numai în treacăt. N'am pretenţiune de a mă pune deacurmezişul curentului filorus din ţară. Sunt adânc convins că acest curent în afară de presa cumpărată cu ruble, este absolut conform cu spiritul îngust, reacţionar, retrograd şi totd'auna practic a păturei noastre culte; el este în perfectă concordanţă cu psihica şi mentalitatea acestei pături.

Un lucru însă să nu se piarză din vedere, anume acela că pătura noastră cultă — întreaga noastră albăstrime — este urâtă şi adânc dispreţuită în Rusia, Franţa, Italia, Serbia, Bulgaria, Grecia, Belgia şi Germania.

Aceasta să n'o perdem din vedere, trebue s'o ştim şi să nu ne-o ascundem. Toţi cei cari au trăit în aceste

ţări, cari cunosc limba şi literatura acestor popoare, cari sunt în contact cu fruntaşii acestor popoare — cunosc bine acest adevăr trist. Nu suntem iubiţi de nimeni, urâţi de toţi. In Rusia barim, cuvânt de român — e cuvânt de ocară, dar să închidem paranteza.

Lucru curios, înainte de acest războiu pentru liberarea popoarelor subjugate din Austro-Ungaria, a fost necesar să dispară dintre cei vii tocmai purtătorul ideei naţionaliste, moştenitorul tronului Austro-Ungar, Frantz Ferdinand.

O bombă expediată dintr'o ţară vecină pune capăt acestei vieţi scopul căreia a fost realizarea autonomii naţionalităţilor din Imperiul Austro-Ungar, dar

Le cadavre est à terre, et l'idée est debout

Ideea autonomiei naţionalităţilor din Austro-Ungaria este astăzi stindardul sub care păşeşte căzăcimea muscălească tocmai în inima europei civilizate.

Sunt în istoria omenirei astfel de coincidenţe bizare pe cari însă istoria le desvălue apoi încet încet spre *marea ruşine a omenirei.*

Şi acum cu cât armatele ruse pătrund în inima Austro-Ungariei din întunericul viitorului se desprinde cestiunea arzătoare: ce va deveni imperiul Austro-Ungar după acest războiu.

Cât de complexă este această chestiune, cât de grea este rezolvarea iei, totuşi este necesar de a se gândi la această problemă şi a se pregăti pentru rezolvarea ei.

Fireşte nu este timpul încă de a aduce un verdict în această privinţă, dar totuşi e necesar tocmai în momentul de faţă de a cunoaşte toate *prolegomena* ne-

cesare pentru o mai bună rezolvare a acestei mari cestiuni.

De câte ori s'a zis cum că cestiunea naţionalităţilor în Austro-Ungaria este o *tabula rasa*; faptele au demonstrat cu prisosinţă toată greşeala acestei păreri.

De când există Austro-Ungaria, şi mai cu seamă de la revoluţiunea dela 1848 şi apoi la 1866 toţi oamenii politici ai Austro-Ungariei, toţi publiciştii de frunte şi-au bătut mereu capul cu fel de fel de proiecte privitoare la rezolvarea acestei aride cestiuni; am văzut cabinete de miniştri urcându-se la putere cu fel de fel de lozinci naţionale cari toate au căzut dovedindu-se neapte de a rezolva cestiunea; s'au făcut legi privitoare la garantarea naţionalităţilor, sau încercat tot felul de compromisuri şi din toată această activitate nu s'a ales nimic.

Dacă toate aceste sforţări n'au urnit cestiunea din loc cauza reşade în condiţiuni absolut imposibile sub auspiciul cărora sau încercat oameni să rezolve cestiunea.

Doui ani după introducerea actualei forme de guvernământ în Austro-Ungaria adică după primii 2 ani de aplicarea dualizmului la 1869 René Tallandie a scris în *Révue de deux mondes* următoarea prorocire:

«Din înălţimea pe care stăm ca santinelă repetăm strigătul de alarmă ce ne vine de pe malurile Dunărei şi a Moldavei: *Austria v'a fi o federaţiune sau Austria nu va fi.*»

Dualizmul dela 1867 a stabilit într'un mod definitiv posibilitatea că acest imperiu să'şi poată împlini destinele sale pe calea pacinică; dualizmul dintr'o parte, şi drepturile sale politice foarte mari, desfiinţarea autocraţii absolutiste de altă dată au făcut că certele între naţiona-

lităţi în Austro-Ungaria trebuiesc fatal să o ducă la o catastrofă.

Organizaţiunea de stat a Austro-Ungariei nu degeaba a fost adeseaori comparată cu o menagerie în care animalele de o specie au fost închise în deosebite cuşci, iar fiarele cari nu sufer contactul reciproc au fost băgate în una şi aceiaşi cuşcă unde fireşte se mănâncă şi se distrug reciproc; mai trebue adăogat la această comparaţiune că în menageria austriacă există o cuşcă maghiară în cari sunt închise fiare cari de şi duşmane seculare între ele au datoria de a servi aceleiaşi idei de stat, ideiei pur ungare.

Ori cine îşi poate închipui ce cacofonie şi ce zgomot asurzitor domneşte în această bizară organizaţiune de stat.

La 1904 Principele Lichtenştein într'un discurs rostit de dânsul şi în care acest om politic amintise despre revoluţiunea dela 1848 a zis: «In acest an înţelepciunea «diplomaţilor şi a oamenilor de stat a dat faliment. «Nodul gordian care nu a putut să fie deslegat a fost «tăiat cu sabia; probabil că şi acum se va întâmpla «acelaş lucru. Austria atât de glorioasă în curgerea mai «multor secole va fi ştearsă de pe faţa pământului. Mo«mentul se apropie când va fi pus capăt conversaţiunilor «plicticoase ce se fac prin telefon, clopoţelul telefonului «va anunţa că linia este închisă».

Cuvintele Principelui Lichtenştein par unora că se realizează.

Să ne aducem aminte în ce a constat înţelepciunea oamenilor dela 1848 care a dat faliment. Precum ştim în Reichstratul dela Crenzir Palaţchi a propus ca să se lase la o parte atât tendinţele centraliste precum şi drep-

turile istorice ale provinciilor, și întreaga Austro-Ungarie să fie împărțită etnograficește conform cu naționalitățile din care e compus Imperiul. Ințelepciunea acestei propuneri a fost așa de logică încât putea să pară genială.

Palațchi împărțise Austro-Ungaria în opt regiuni și anume:

1. Austria germană în părțile din Boemia și Moravia locuite de germani.

2. Austria boemă cu slovacii din Ungaria.

3. Austria polonă.

4. Austria ukrainiană cu rutenii din Bucovina și rutenii din Ungaria.

5. Austria illirică în care trebuia să intre toți slavii dela sudul imperiului.

6. Austria românească, care cuprindeà Transilvania, cu părțile de dincolo de Arad ale Ungariei locuite de români, precum și Bucovina romanească.

7. Austria maghiară.

8. Austria italiană.

Ideea organizațiunei federaliste a popoarelor austro-ungare n'a murit dela Palațchi încoace, dar realizarea acestei idei a fost zădărnicită de două popoare dominatoare din Austria.

Germanii nu se împăcau cu gândul de a cedà altor neamuri micile grupări de germani ce locuesc pe ici pe colea înclavate în poporațiuni de alte neamuri.

Maghiarii din altă parte nu voiau nici să auză despre existența în Ungaria a altor naționalități decât cea maghiară. Polonii nu voiau să cedeze ceva din vechia Polonie locuită azi de către ruteni; Boemii nu voiau ase-

menea să cedeze părţile din Boemia colonizate de germani.

Peste toate acestea a domnit dualismul lui Beist şi chiar egalizarea Austriei illirice cu Cisleitania şi Transleitania se consideră ca o idee pur revoluţionară.

Până la ultimul timp, adică până la democratizarea mişcărilor naţionaliste, în Austro-Ungaria se consideră de mare liberalizm cererea restabilirei drepturilor feudale a nobilimei precum şi a privilegiilor medievale a provinciilor. Şi ideia federaţiunei naţionalităţilor din Austro-Ungaria părea absolut imposibilă de a fi realizată.

Dela Palaţchi până în zilele noastre afară de iubitul meu amic Aureliu Popovici nimeni nu s'a ocupat cu ideia mântuitoare a federaţiunii naţionalităţilor austro-ungare.

In lucrarea sa tipărită la Leipzig la 1906 şi întitulată: *Die vereinigten Staaten von gross-Oesterreich* d. Popovici împarte teritoriul Austro-Ungariei în 15 regiuni naţionale (afară de Bosnia şi Herzegovina) iată aceste regiuni:

1. Austria germană cu populaţiunea germană de pe graniţa apusiană a Ungariei din partea dela sud apus a Boemiei şi din Moravia dela sud.
2. Boemia germană compusă din partea dela nord apus a Boemiei cu Trantenau.
3. Moravia germană (Silezia). Silezia germană cu poporaţiunea germană a Moraviei şi Boemiei, aci intră două mici fâşii cu poporaţiune boemă.
4. Boemia.
5. Galiţia apuseană compact locuită de poloni.
6. Galiţia dela răsărit cu părţile locuite de ruteni

din comitatele Ungariei și dela nord răsărit a Bucovinei.

7. Transilvania, cu populațiunea compactă românească, cu părțile din Ungaria locuite tot de români și cu partea Bucovinei locuită de români.

8. Croația împreună cu Dalmația, partea croată a Istriei și Fiume.

9. Kraina, unde intră întreaga populațiunea slovenă.

10. Regiunea Slovacilor.

11. Voevodina în care intră populațiunea Sârbă din sudul Ungariei.

12. Ungaria, partea locuită de Unguri.

13. Regiunea Secleriană adică părțile Maghiare a comitatelor din Transilvania.

14. Trento.

15. Triest cu populațiunea Italiană a Istriei.

Această împărțire a Austro-Ungariei, făcută de un viguros cunoscător a țărei sale, Aurel Popovci este precum vedem mai detaliată decât cea obținută de către Palațchi; dânsul formează unele regiuni, cari la Palațachi sunt înglobate în niște grupuri prea mari. Firește, ca și această împărțire a lui Popovici pe 15 grupuri etnografice lasă încă multe «inclavări», rămase incrustate în mijlocul unor naționalități străine lor; dar Aurel Popovici, cu drept cuvânt consideră de imposibil de a împinge principiul național «până la absurd» și acceptă pentru aceste fragmente naționale *o asimilație lentă*. Prin sine se înțelege cum că sub *asimilație lentă* un Aurel Popovici nu admite mijloacele drastice ce s'au pus în practică de guvernele noastre în cuadrilaterul alipit la România.

Astfel pentru înclavările mai mari (precum şi pentru ovrei) d. Popovici propune lărgirea drepturilor înscrise în Constituţiune, precum şi aplicarea autonomiei exteritoriale, recomandate de Rud. Schpringer.

Toate popoarele cari formează cele 15 regiuni, după proiectul lui Aurel Popovici capătă drepturile politice în *Marea Austria*. In cartea sa există chiar un proiect de Constituţiune pentru organizarea federativă a viitoarei Austrii. Statele naţionale acestei federaţiuni (Bundesstaad) trimit reprezentanţii săi pentru formarea ocârmuirii imperiale, în capul căreia se află Impăratul. Ocârmuirea imperială este învestită cu puterea executivă. Austria germană şi Ungaria au câte 7 reprezintanţi în ocârmuire, Boemia 5, Transilvania 4, Croaţia şi ambele jumătăţi din Galiţia câte 3, Boemia germană şi regiunea slovacă câte 2, Moravia germană, Kraina, Voevodina, Trento, Triest şi regiunea seclerilor câte 1 reprezintant. Puterea legiuitoare aparţine la două Camere, din cari Camera de jos, se alege de tot poporul prin sufragiul universal, iar Camera de sus să formează parte prin dreptul de naştere, parte prin alegere, parte prin numiri *ad hoc*. Afacerile de interes general imperial, sunt de competinţa ocârmuirei centrale, toate celelalte afaceri intră în competenţa statelor naţionale, cari, (fiecare pentru dânsul), îşi elaborează Constituţiunea sa proprie, au parlamentele lor proprii, guvern şi magistratură. Limba generală a imperiului va fi cea germană, dar fiecare stat naţional va întrebuinţa limba sa naţională înlăuntru statului.

Proiectul lui Popovici se consideră până acum ca concepţia cea mai radicală în reformarea Austro-Ungariei;

de și proiectul acesta n'a depășit absolut de loc cadrul patriotismului de stat austriac. Voind a realiza vechea ideia transformărei Austro-Ungariei într'o Helveția monarhică, autorul s'a oprit îndeosebi asupra prerogativelor și drepturilor monarhului. Un capitol special în cartea lui Popovici este sacrificat demonstrațiunei că numai împăratul printr'o cale anticonstituțională, pe calea unei lovituri de stat, poate introduce regimul federal în organisațiunea de stat a Austriei.

Impăratul pentru care a fost scris acest capitol, împăratul care avea să realizeze proiectul lui Aurel Popovici a fost — Frantz-Ferdinand, asasinat la Serajevo.

Și acum visul lui Aurel Popovici pretinde să-l realizeze Țarul tutulor cazacilor și mongolilor.

Acest proiect, care părea o utopie, ca să poată fi realizat de bătrânul «*Drăguțul de împărat*», să pretinde că va fi realizat de «*Drăguțul de Țar*» a tutulor rușilor și românilor din București. Insă, firește cu orcare schimbare de detalii pe ici pe colea, după gustul muscălesc. Este incontestabil că programul *maximum*, elaborat de Aurel Popovici devine acum un program *minimum*. Or cât de firească și naturală pare despărțirea pe naționalități a popoarelor din Austro-Ungaria, totuși în această despărțire să simte ceva artificial și anume artificiale sunt hotarele puse între regiunile naționale. Acum aceste hotare pot dispare de la sine anume acolo unde unitățile naționale vin în contact cu aceiaș națiune care locuește din-colo de hotarul actualei Austro-ungariei.

Astfel polonii austriaci în loc să atragă la sine pe polonii din Rusia, acum se vor uni cu ei, formând un stat polon în care va domni «liniștea și fericire din

Varşovia». Ruteni din Galiţia şi Bucovina, care până acum posedau peste 1.200 de biblioteci ruteneşti, cari se foloseau de evangelia şi alte cărţi bisericeşti în limba ruteană, cari tipăreau liber scrierile repausatului meu amic M. Dragomanow, pe «*Cobzarul*» lui Sefcenco etc. — acum se vor uni cu cele 30 milioane de ruteni din Rusia, cari n'au drept nici la biserica, nici la şcoala rutenească, nici la limba părintească.

Bosnia, Herzegovina, Voevodina şi chiar Kraina se vor alipi de Serbia — drept recompensă din partea Europei civilizate pentru asasinatul principelui Frantz Ferdinand şi a soţiei sale.

In fine Transilvania şi Bucovina se vor uni cu România, formând un singur stat cu atât mai omogen etniceşte, cu cât se va tăia din Bucovina tot ce e locuit de ruteni, şi din Transilvania absolut tot ce este locuit de alte neamuri. Pentru puritatea etnică a României 'i se va lua de Rusia Gurile Dunărei, locuite de slavi, poate chiar judeţul Tulcea şi Constanţa, locuite de multă poporaţiune slavă, şi în fine fireşte şi Cuadrilaterul bulgar.

Astfel se va realiză visul lui Aurel Popovici cu ajutorul pravoslavnicei Rusie.

Pentru realizarea acestui vis frumos, profesorii universitari, studenţii şi pătura socială, care în vechia Polonie purtà falnicul nume de *şleachta*, astăzi fac manifestaţii pe străzile Bucureştiului, la Capşa şi Terasa, în faţa ambasadei ruseşti; lipesc afipte cu cuvântul «*De închiriat*» pe palatul bătrânului şi înţeleptului Rege Carol, şi uitând că la 1907 tot dela Capşa a pornit strigătul de chemare în ajutor în contra ţărănimei răsculate ajutorul ar-

matelor austriace a drăguţului de împărat; astăzi şleachta porneşte strigând: trăiască drăguţul de Ţar şi jos Austria!

Pentru a zădărnici ucigătoarea trama, ce a urzit în contra neamului român *blestemata Rusia* ar fi firesc, ar fi logic ca să menţinem modul nostru cumpătat de vedere; trebue sprijinit şi obţinut pentru Transilvania şi Bucovina *deplina autonomie*, trebue refuzat categoric de a înstrăina ceva din ţară în schimbul acestor două provincii româneşti.

Să se ia pildă dela Bulgaria, cu care ne-am duşmănit aşa de neinteligent la 1913: această ţară a ştiut să sprijine autonomia Rumeliei Orientale, care apoi pe calea revoluţionară în contra voinţei Europei s'a alipit benevol la patria-mumă a bulgarilor.

Dar mai e *rubla*......, mai e presa vândută, mai sunt Puruzkevicii noştrii pământeni, cari se închină autocraţiei ruse, sunt politicianii noştrii orbi, cari nu prevăd ziua de mâine, cea după război.... etc. etc.

Şi apoi unde sunt adevăraţii patrioţi? Oare statuia din Bulevardul Colţei, ca antica statuia lui Memnon, luminată de incendiul satelor din Transilvania, va striga de pe soclul său de granit, rusofililor noştri:

Aieasta nu se poate!

DE ACELAŞ:

Basarabia în secolul XIX scriere premiată şi tipărită de Academia Română . . . . 10 Lei

Dicţionarul Geografic al Basarabiei tipărit de Societatea Geografică română . . . . . 10 Lei

La Natalité et l'avenir de la nation roumaine. Paris. 1914.